

Ruska poezija.

Za »Ljubljanski Zvon« spisal Akil L. Volynskij.¹⁾ (Skt-Peterburg.)

I.

si sočasni ruski pesniki govore neprestano o Puškinu, pišejo o njem i v verzih i v prozi, a kako oddaljeni so ti pesniki od Puškina! In oddaljeni so od njega ne samo z ozirom na njihov talent, nego, kar je še važnejše, z ozirom na značaj njihove poezije. Puškin — to je svetlo predanje o harmonični celoti duše, ki je bila izrazila celotni narodni element; v dandanašnji poeziji pa že ni nič več celotnega. To so samo psihologični napor, ki sami sebi nasprotujejo, nejasni, ki se ne utelesujejo v zaokroženih podobah. No, čudna stvar! Čim bolj se oddaljuje ruska literatura od Puškina, tem lepša postaja njena čudovita poetična oblika.

Ni še davno, kar je bil Puškin predmet banalnega zasmehovanja v vrstah poglavitnih ruskih kritikov. Norčevali so se iz njega, mu očitali nevednost in ga stavili za zgled brezvsebinskega, čeprav bleščečega verzifikatorja. Taki odnošaji do Puškina so se zarodili že v dobi Bjelinskega, kateri je hotel v poslednjih letih svojega kritičnega delovanja — čisto v nasprotju temu, kar je pisal poprej — tega pesnika presojevati z liberalnega stališča in zavzdigniti nad njim svoj publicistični bič. No, še huje, še brezobzirneje in še bolj enostransko so se vedli nasproti Puškinu poznejši znameniti kritiki, posebno Pisarjev, kateri je Puškina že naravnost izžvižgaval, mlada Rusija pa mu je sočuvstveno pritrjevala. Kaka čudna prikazen v ruski zgodovini! Puškin -- to je sveže jutro ruskega duševnega življenja, jutro jasno, dišeče in mnogo obetajoče. Za Puškinom se začinja v ruski literaturi že dan s svojimi skrbmi, s svojim nesoglasjem in s svojo borbo. In sredi tega nesoglasja in te borbe se je zdelo nekaterim potrebno, jeziti se na jutranjo zarjo in odreči se

¹⁾ Po ljubeznivem posredovanju gospoda vsučiliškega profesorja in akademika Korša v Moskvi se nam je posrečilo pridobiti gospoda Volynskega, odličnega ruskega kritika v Peterburgu, da nam je na našo prošnjo napisal v ruskem jeziku več essayev o ruski literaturi. Članek smo prevedli iz rokopisa kolikor mogoče natančno, a naši čitatelji bodo g. Volynskemu gotovo hvaležni za njegov trud, ker izvedo iz njega mnogo za nas čisto novih misli o moderni ruski poeziji. Kaj je sicer g. V. že vse spisal, o tem naj se informujejo čitatelji iz rubrike »Književne novosti« v tej številki!

Uredništvo.

zlatokodrastemu Febu ruske poezije. Ali naj je delala ruska kritika, ki je bila še vselej zla voditeljica ruske umetnosti, karkoli, v družbi so se začeli polagoma nabirati elementi za drugačno, novo razumevanje in priznanje Puškina. Bili so ljudje, kateri so znali stati više, nego pa je stal nivô ruske inteligencije, ravnajoče se po liberalni kritiki. Pa tudi med samimi kritiki se je od časa do časa zaslišal protest v zaščito Puškina, protest, ki je izhajal od takih nadarjenih pisateljev, kakršna sta bila Apollon Grigorjev in Strahov. Vse to skupaj je oznanjalo v tem vprašanju prevrat, kateri se je v resnici izvršil tistega dne, ko so bili postavili v Moskvi dne 8. junija 1880. l. Puškinu spomenik.

Tega dne je stopil na govorniški oder Dostojevskij in je pojasnil zbranemu občinstvu, kdo in kaj je bil Puškin. V svetovni literaturi ga ni pomenljivejšega, ni ginljivejšega dogodka. Človek velikih disharmonij, prorok, duhovidec Dostojevskij proslavlja umetnost kot nekaj celotnega, završenega, kakor vnanji svet. On se javlja v svojem govoru kot razodevatelj skrivnosti, skritih pod čarobnim pogrinjalom harmonične umetnosti; on odkriva to pogrinjalo in kakor očaran vidi v brezdno. Kak velik prizor! Rusko občinstvo, ki je že slišalo nekdanje besede Gogoljeve, govornice v istem zmyslu, v istem duhu, ali je bilo že pozabilo te besede, ker se je pečalo med tem s čisto drugimi nazori, se je predramilo, in očitvidci pripovedujejo, da je ogromna dvorana, ki je bila od kraja tiha med govorom Dostojevskega, potem mahoma zaječala od prebujenja, ki jo je bilo pretreslo. To je bilo celo odkritje v ruski literaturi; Puškin je bil takorekoč na novo pridobljen. Dostojevskij je pokazal, kako treba gledati na Puškina in kako ga je treba kritikovati. Kaj vse je upodobil Puškin v svoji poeziji, ki je bila izraz narodne duše! On je predstavil nestalneža (»skitalca«), brezdomnega v svoji domovini, ponosnega, ognjevitega, fantazirajočega o svetovni sreči, no, po nesrečnem naključju odtrganega od ljudstva in zategadelj brezmočnega, da bi nam bil utelesil svojo idejo o kakršnemkoli dovršenem delu.

Njegova potrtnost in njegovo hrepenenje po svetovnem idealu ne daje ničesar ne njemu, ne njegovi družbi. In s tem brezdomnim nestalnežem vred je postavil Puškin v podobah »Aleka« in »Evgenija Onegina«, na katerih razliva Dostojevski svoj bridki humor, preprosto rusko dekle Tatjano, to sveto, čisto, harmonično žensko in ne vsakdanjo, kakor tip iz življenja. To je ruska ženska v apoteozi velikega talenta. Tatjana žrtvuje svoji notranji resničnosti vse svoje osebno življenje. Koliko više nego Onegin ž njegovo svetovno bolje stoji

Tatjana s svojim srčnim ponosom, katera se noče in ne more omažeževati z nikako lažjo in nikako odurnostjo. S tem svojim vedenjem premaguje sama sebe radi nečesa resnično visokega; Tatjana se javlja kot prava hči svojega naroda. Takšno jo je ustvaril narodni pesnik, ki je čutil vse, kar se dogaja v narodni duši, v njeni temni globini, in ki je pokazal njeno obzorje, ne ozko nacionalno obzorje, nego svetovno, vsečloveško obzorje. »Mi lahko pokažemo na Puškina«, pravi Dostojevskij, »na svetovnost in vsečlovečnost njegovega genija«.

In to-le je našel Dostojevskij v proizvodih Puškina: Borbo osebnih in elementarno narodnih principov ter prorokovanje, da bodo ti principi zmagali v ruski zgodovini, katera bode stala vsled svojih vsečlovečjih idej nekda v sredini svetovne zgodovine. In samo Dostojevskij je mogel tako razlagati umetnost Puškinovo, v kateri sta oblika in vsebina tako tesno zlitii druga z drugo, da se dozdeva površnemu očesu, kakor bi bila vsa ta krasna, lahkotna in svobodna poezija samo triumf sijajne oblike. Pri Puškinu je vse svetlo in jasno, neprisiljeno in na videz prav nič zamotano. Pred očmi se vam dviga cel svet živih organizmov, in če pogledate nanj odzunaj, to se vam dozdeva, kakor bi pesnik niti ne mislil na tiste zakone, kateri sučejo ta svet. Vse se blesti pri njem kakor v jutranji solnčni osvetljavi, in celo sama človeška žalost je prešinjena z neko modro tišino in omehčana z nekako blago nadejo v možnost rešilnih harmonij. Moremo reči, da je pesništvo Puškinovo v resnici božansko zato, ker so kaotične podlage življenja podprte v njem z že gotovimi, krepko skristalizovanimi, dovršenimi formami, katere se bolj vidijo in čutijo bolj nego resničnost svetovnega kaosa, nego ta mistika, ki poraja iz sebe vsako telesnost. Pri Puškinu je kakor pri genialnem umetniku povsod na prvem mestu ta živa kri, goreča, gibčna, podvržena samo mehaniki empiričnih moči . . .

Puškinova poezija je umrla s Puškinom vred, kakor umira in kakor se ne more več ponoviti mladost posameznega človeka ali celega naroda. On je ostal v ruski literaturi edini svoje vrste. Ali ž njim vred so se razcvetli taki velikani ruske poezije, kakor Baratynskij, Lermontov, Tjutčev, pri katerih že ni več Puškinove harmonije, teh »krasnih sorazmernosti«, kakor se je izražal Baratynski. Baratynskij je pravi poet severa ž njegovimi napol prozornimi toni in njegovo zamišljeno in tiho boljo. On gleda na zemljo z velike višine. Približuje se ji, pa se spet povzpenja in vidi vse z neobičajno jasnostjo, kakor bi med njim in zemljo ne bilo nikakih oblakov. V nasprot-

stvu s Puškinom gleda on ne več na površje predmetov, ne na njih telesnost, nego naravnost v njih globino, v njih bistvo, v njih skrite kontraste, ki jih zamaskuje telesnost. On vidi križajoča se pota veselja in gorja, svetosti in pregrehe in gleda na pojave življenja ne kot moralist, nego kot pravi psiholog. Hlad diha iz verzov Baratynskega, kajti na njegovi višini se vse nekako ohlaja, in celo predstava o smrti izgublja svoj mračni in tragični značaj in se nam prikazuje kot rešilna harmonija: »Ti si razrešitev vseh ugank, ti si odrešitev vseh okov!« — vzklika pesnik smrti. V znameniti pesmi »Na smrt Goetheja« govori Baratynski z besedami najčistejše filozofije, in lahko rečemo, da je ta pesem diven prevod idealistične terminologije Kantove na jezik otožne in obenem tolažilne poezije. On ničesar ne trdi zastran tega, kar čaka človeka onkraj »sveta prikazni«, on samo sluti z neizrečeno rahločutnostjo genialne duše, in že sama tenkočutnost tega slutenja nam daje nekako vero, nam daje nekaj takega, česar smrt ne doseže in ne razruši. Kaka veličastna pesem je to! Podoba Goethejeva, tega antičnega heroja, zanesenega v sočasno zgodovino, je nekako ublažena in okrožena z zibajočimi se oblaki, plavajočimi nekam tja v daljavo in v višino tiho, mirno, neusahljivo. Takšen se je moral prikazati Goethe duši ruskega pesnika, rojeni sredi severnih snegov ž njih pomirjajočo belino.

Še dalje od Puškina po značaju poezije stoji Tjutčev, poet močnih razodetij, poet nebeških in duševnih brezden. Zdi se ti, kakor da bi ta pesnik šepetal z nočnimi sencami, lovil njih otožno življenje in ga prelival brez vsakih simbolov, brez vsake romantike v tistih trepetnih besedah. Včasih napravljajo te besede nepričakovan vtisk v ruskem jeziku. Od kod so? Ni jih bilo v jeziku Puškinovem. Jutro in dan morata govoriti o sebi v jeziku Puškinovem — v jasnem in določnem, v jeziku, ki predmete takorekoč individualizuje; kajti pri dnevni svetlobi je vse očrtano v svojih mejah, v svojih konturah. Pa je nastal somrak, večer, pa je prišla noč: »Sence sive so se zmešale, cvet je obledel, zvok zasnul, življenje, gibanje se je porazgubilo v zibki somrak, v daljni jek«. Predmeti so izgubili svojo konkretnost, svojo razločnost, pokrili so se z občim zagrinjalom senc, sedaj pustih, sedaj nežnih; in čim gostejše so sence, čim globočji je mrak, tem celotnejši je svet, tem bolj se čuti njegovo edinstvo, njegova resnična природа, njegov kaos, njegova metafizika. Ponočnih vtiskov ni moči izraziti z jezikom Puškinovim tako, kakor se izražajo z jezikom Tjutčeva. Puškin prevrača kaos v konkretnost, mistiko sveta v empirizem sveta, a Tjutčev narobe prevrača vse te

konkretnosti, vse te empirizme v kaos, v mistiko. Puškin ustvarja, Tjutčev raztvarja. Zato je jezik Tjutčeva v primeri s Puškinovim jezikom tako bogat sestavnih besed, novih, nepričakovanih epitetov, kateri ne dajejo jarkih barv, nego nedoločene linije*in motne silhuete.

To ni dekadentstvo vtiskov skoz napeto in utrujeno subjektivnost, nego to je pogled na svet v njegovem ponočnem elementu, v njegovi kaotično-božanski dejstvenosti. Kake besede, kaki namigljaji! »Glej, tihostrojno, tihopišno, kakor bi jo veter zanesel bil, lahko kakor dim, sivo ko megla je udarilo mahoma nekaj na okno«. Tako opisuje Tjutčev prvo trepetanje jutranje zarje, prvo gibanje tistega »svetlega zagrinjala« dne, ki skriva našim očem globoka brezdna nočnega neba. Vsaka beseda v teh verzih je skoro čarobni namigljaj, in čeprav se predmet ne izčrpava popolnoma, vendar se že čuti v svojem dviganju, v svoji počasni, komaj opazljivi rasti. V trenutku, ko je že ves gotov, ko se že ves (dan) razločuje, ga pesnik ostavlja, zato ker se tukaj že začinja dan s svojimi jasnimi individualnostmi, s svojimi dejstvu podobnimi himerami, osnovanimi na njegovih različnih, po bistvu pa pogojnih in pomotnih vtiskih. Življenje človeško je okroženo s sanjami, in svetli dan je tisti san, iz katerega se mi prebujamo v noč, v smrt. Takšna je poezija in filozofija Tjutčeva.

Fjet, Majkov in Polonskij predstavljajo skupno trijado v novi poetični literaturi od Puškinove dobe do današnje. Njihovi talenti so se razvili takrat, ko se je ruska družba posebno navduševala za liberalno publicistiko, in ko je poezija Njekrasovljeva izrinila iz nje vse druge vrste poezije. Ruska kritika tistih dni je bila tem poetom včasih sovražna, včasih pa je bila proti njim hladno ravnodušna. Trije poeti pa, ki so se bili sprijateljili med seboj že v mladosti in ohranili to vez med seboj do globoke starosti, so stali na strani od občega gibanja kakor na nekakem otoku in se odzivali drug drugemu s sočuvstvenimi poetičnimi pozdravi. Med njimi prikazuje Fjet največjo, skoro genialno nadarjenost; moreš ga vzporediti s Tjutčevim, genijem prvorazrednim in brez dvoma najoriginalnejšim sredi drugih sočasnih poetov. V Fjetu je res nekaj Tjutčevega: ista mistika ponočnih brezden, isti šepet ponočnih senc in iste mirijade »zvezd brez zagrinjala« — kakor se izraža Polonskij. Ali, če izraža Tjutčev metafiziko noči v njeni polnoti, najglobočjo filozofsko razpoloženost in svoja elementarna čuvstva, ki vstajajo po noči v človeški duši, to izraža Fjet trepečočo muziko ponočnih občutkov, na tihem polzečih in komaj slišnih, vselej nezakončanih

in zato vznemirjajočih našo fantazijo. To je cel svet občutkov pod nočnim nebom, to so tihi, strastni zvokovi in aromati, ki plovejo in trepečejo v nočni tišini. V nasprotstvu s Tjutčevim, kateri, zroč v nočno brezno, se mu vdaje, se Fjet spaja kot moderni Petronij z dišavami rož, cvetočih nad breznom, in pa s trilčki slavca, ki izliva svojo trudno, vabečo pesem. »Bila so nerazumljiva in mnogim tuja njegova navdihnjenja«, pravi Polonskij o Fjetu, »ali božje skrivnosti potrebujejo občutljivih ljudi«. To je suha resnica o Fjetovi poeziji. To je umetnik »nerazumljivih« navdihnjenj, velik, posebne vrste umetnik; kajti on občuti sredi nočne brezobličnosti in kaotičnosti vendarle nekake oblike, nekako polfantastično telesnost in izraža vse to s svojimi muzikalnimi besedami. Fjetovska poezija — to je nekaka ovratnica iz najdragocenejših kamenov, najfineje brušenih, s katero se igra pesnik pri luči zvezd ali lune, vznemirjajoč tiste ljudi, kateri sede po noči za svojimi uredniškimi mizami, odpirajo zdajpazdaj okna, da bi osvežili svoje glave od zakajenega delavskega zraka. Nenavadna se je morala zdeti ta figura poeta realistično razpoloženim žurnalnim kritikom.

Polonskij je tudi zelo jarek, živ in sočen talent, no neena-komeren in ne tako fin kakor talent Fjetov. On se odzivlje na vse, kar se dogaja v ruskem življenju, ne da bi poglobljajal svojo osebno, vselej oduševljeno liriko, v kateri se je kazala njegova prava moč. Sredi svojih tovarišev po umetnosti se javlja Polonskij kakor ne popolnoma originalen pesnik po svojih motivih, ki jih lovi od vseh strani, katerih pa ne dovaja v svojih pesnitvah do potrebne dovršenosti. Včasih čutiš v njem nekaj rezonerskega, melodramatičnega in deklamatorskega, celo v njegovih najboljših pesnitvah in to posebno v njegovih obsežnejših rečeh. Kot človek se odlikuje z nenavadno zgovornostjo in iskrenostjo — kar se je kazalo pri njem v nekakem glasnem blagodušju, in vsled česar je veljal vsem mladim talentom za pravega krstnega botra. On je pozdravljal *N a d s o n a*, *F ó f a n o v a* in celo vrsto drugih mladih poetov, kateri še dandanes čislajo njegov spomin s tem, da se pod njegovim imenom zbirajo od časa do časa v svoj poseben klub. V njem je bilo nekaj Puškina: od njegove preprostosti in dobrote ter od njegovega otroškega smeha, no v nekaki okornejši obliki — brez tiste božanske Puškinove svetlosti in brez Puškinovega duha.

Kar se tiče *M a j k o v a*, to je krasen, hladen, plastičen talent, popolnoma nasproten Tjutčevu in Fjetu. Začel je z antološkimi verzi, s katerimi si je na mah pridobil široko popularnost; potem je tekom

vse svoje dolge poetične karijere koval svoje stihe na nakovalu klasičnega Hefajsta. To je bil pravi »parnasec«, v življenju molčič uradnik, pa zloben reakcionar, po bizantinsko pobarvan. Njegovi stihovi so breztendenčni z enakomernim zvočnim in vztrajnim napevom, polni so razumnosti in treznosti z ozirom na etične nazore. On je pogledaval v razne svetove, napisal izvrstno poemo iz dobe razpada grško-rimskega sveta pod nazvanjem »Tri smrti«, je risal postanek krščanske zgodovine, pisal pesmi na razne druge zgodovinske snovi — in to vselej slikovito, nenavadno jasno. V svojih manjših pesmih je izobrazil italijanske vtiske in vtiske ruske prirode — no vse to skupaj je kazalo nekako notranjo hladnost in nekako mlačnost, čeprav je bilo izraz zrelega talenta. V njegovih stihih je vse dan, vse telesnost, vse živa materija, ali pod tem dragocenim, poetičnim zagrinjalom ne čutiš nikakih dušnih borb, nikake višje resnice . . .

Ako prištevamo tem omenjenim poetom še imena takih nadarjenih avtorjev, kakor so Apuhtin, Goleniščev - Kutuzov, Slučevskij ali Andrejevskij in K. R.¹⁾, potem smo skoro izčrpali poglobitno estetično strujo ruske poezije. Kakšna različnost krasot, motivov in snovi v tem širokem, poetičnem gibanju, ki se je začelo v dobi Puškinovi in se, prehajaje čez velike talente Baratynskega, Tjutčeva in Fjeta, razdrobilo na manjše pojave in se dandanašnji skoro popolnoma izčrpalo. Zlasti Puškinski motiv, katerega lahko postavljamo v nasprotje poeziji svetovnega kaosa v duhu Tjutčevem, se izgublja skoro popolnoma iz ruske literature in postaja za njo nekako klasično predanje, skoro nekaka legenda, ker Rus izgublja poprejšnjo duševno harmoničnost, svojo poprejšnjo mladostno lepoto. Kakor se v oblasti ruskega romana Tolstovska normalnost zamenjuje polagoma s kaotičnim brezumjem Dostojevskega, tako prihajajo v oblasti čiste poezije na mesto Puškinskih harmonij na vrsto nekake disharmonije, morebiti nekoliko sorodne Tjutčevski liriki, toda z novim demonskim zasenčjem. Opaža se očitno nova struja v ruski poeziji, ki se prej ali slej završi z novim harmoničnim pojavom, ki bo ravno tako zaokroženo, kakor je bilo zaokroženo Puškinsko ustvarjanje, ki bo zvezan ž njim z notranjimi vezmi zgodovinske evolucije, ki pa bo že sprejel v sebe nekaka nova razodetja, druge nove idejne resnice, novo krasoto. To bo novo jutro v duševni zgodovini ruskega naroda, ali jutro zrelejšega človeka, ki je pretrpel muke psihološkega opazovanja samega sebe in samokritike, in kateri je mahoma začutil v sebi novo kri, novo energijo.

(Konec prihodnjič.)

¹⁾ = Vel. knez Konstantin Konstantinovič.

Prevoditelj.

Ruska poezija.

Za »Ljubljanski Zvon« spisal Akil L. Volynskij. (Skt-Peterburg.)

II.

Poleg te glavne struje v ruski poeziji se pretaka še druga struja, mogočna, z ozirom na kulturno Rusijo, celo vplivnejša nego struja Puškinske poezije. V ospredju te struje stoji L e r m o n t o v. Po talentu je to pravi velikan, genij prve vrste, ki bi se mogel kosati z Byronom glede brzosti svojega poleta. »Ne, jaz nisem Byron, jaz sem drugačen, jaz sem neznan še izvoljenec, kakor on po svetu gnan popotnik, ali samo z rusko dušo« — je govoril sam o sebi. V resnici, v kljub Byronskemu demonstvu, v kljub nemirni duši čutiš v Lermontovu rusko mehko, rusko toploto, ta dar, ki se vzbuja v Rusu, poglobljajočem se v široko in otožno rusko prirodo. Lermontov ne izginja poleg Puškina, čeprav je pri Puškiniu vse lahkost, vse nežna, gladka krasota, pri Lermontovu pa vse napeto, razgreto, polno obupa in bridkosti. Včasih se zabliskajo v krasoti njegove poezije črte nekakega bogotajstva, ali takoj se spet prikažejo mehke, svetle podobe, sliši se trepetanje belih angelskih kril, katera nesejo proti nebu žrtve demonskih očarovanj. Stih Lermontova je svetel, kovinski, ritem zveni ko vojaška godba pogrebnega marša, njegove barve izražajo čarobno dva nasprotujoča si svetova — pozemeljski in nadzemeljski. »Njeno čelo sega med oblake, ona je dveh elementov resna prebivalca« — tako govori Lermontov o granitni skali, s katero često primerja sam sebe.

Takšna je Lermontovska poezija, katero bi mogla razjasniti le pristna filozofska kritika. Njegova neprestana opozicija dejstvenosti, njegovo čisto individualno stremljenje k svobodi je smatrala ruska družba za nekak državljanski protest, in to za prvi po svoji sili, čeprav ne za prvi po času. Liberalna in tendencijozna poezija, ki se je porajala tiste dni v ruski žurnalistiki, je videla v Lermontovu svojega predhodnika. Ta poezija je obenem zožila krog svojega ustvarjanja in, sprejemši vase narodne motive K o l j c o v a, je postala silen element v naprednem gibanju.

Na ta način je nastala poezija N j e k r a š o v a. Polna ognja in temperamenta, čeprav tudi revna v psihološkem zmislu, je vendar ta poezija za dolgo časa nekako izpodrinila Puškinske vplive. Tjut-

čeva rusko občinstvo ni poznalo prav do zadnjega časa, Fjet je bil obrizgan s porogami kot površni, sladkoglasni pevec v težki dobi ruske javnosti; o Polohskem in Majkovu pa so popolnoma molčali. Nad občinstvom je kraljevala Njekrasovska muza »maščevanja in boli«. Njekrasov je bil zakonodajatelj v žurnalistiki kot urednik vplivnega časopisa in je bil prva avtoriteta v oblasti pesništva. V resnici, to je velika podoba v drugi polovici devetnajstega veka, ki je zarezala v ruskem življenju globoke brazde. Kako bogata in kontrastov polna natura je bila to! Njekrasov je peval o ljudstvu, čeprav je bil sam gosposkega stanu, človek z neobuzdanimi strastmi v raznih smereh, do hazardne igre, in obenem z zvito preračunljivostjo glede raznih okolnosti, preko katerih ga je vodil pot življenja. Vse to čutiš v njegovih verzih, smelih, silnih, včasih bujnokrasnih in včasih zvenceh kakor pretrgan, skesan vzkrik. To je bivši fevdalec s fevdalskimi instinkti v krvi, ki iskreno oplakuje ljudstvo, ne naroda v širokem zmislu te besede, nego samo kmeta zato, ker na Ruskem takrat še ni celotnega naroda, nego je samo prezirana masa kmetov, kateri brez moči zapoveduje peščica inteligentnih in polinteligentnih ljudi. Toda ta kmečka množica s svojim notranjim življenjem še v ruski literaturi ni bila prišla na površje, če izvzamemo samo en primer — prvotno, silno, genijalno poezijo Koljцова. To je edini resnično narodni, kmečko-ljudski pesnik sredi velikih ruskih pesnikov, vstric katerih zatemnevajo imena Nikitina, Surikova in drugih. Njekrasov pa, to ponavljam, je gospod, ki poje o kmetu, objokuje njegovo usodo z višine peterburškega žurnalizma, ki pa ne izgublja vere v njegovo bodoče prerojenje. S prerojenjem ruskega kmeta, ž njegovo prosveto in ž njegovim osvobojenjem je za Njekrasova tesno zvezano prerojenje cele Rusije same.

III.

Mlada ruska poezija se začinja z Nadsonom. Ta nadarjeni mož se je popel na višino nedosežne popularnosti. Knjiga njegovih poezij se je razpečala v ogromnem številu eksemplarov. Umrl je rano za jetiko, njegovo ime pa je ostalo na dolgo časa v mladem pokolenju okroženo z nekakim svetim sijajem. Njegovi privrženci so razširili govorice, da je umrl vsled zastrupljenega kritičnega bodala Burenina, ki mu ni prizanesel niti v bolezni. Ti prijatelji so objavili njegovo korespondenco z izmišljeno grofico Lido, korespondenco v bistvu prazno, mladostno-lahkomiselno in romantično-mikavno. Slava Nadsonova se je razvnela v kratkem času v vseh slojih občinstva! V resnici je bil

Nadson pravi talent, nežna, bolešno - razdražena, ali razdvojena in v celoti svoji neznatna individualnost. Njegov stih je pojoč, ali neenakomeren in nikdar silen, kakor trepečoča struna mandoline. Vsebina njegovih poezij zlasti ni čisto izvirna. To vam je zmes Njekrasovske državljanstvenosti, Njekrasovskih gosposkih kesanj in Lermontovskega užaljenega ponosa. Kajpada so to krasni motivi, ali brez temperamenta Njekrasova in Lermontova izgubljajo vsakršno prelest.

Globočji in mnogo samostojnejši nego talent Nadsonov je talent Minskoga. On je tudi začel z Njekrasovskimi motivi, z razočarovanostjo državljanstvenostjo, v kateri pa ni bilo neposrednosti in moči, nego je bil samo nekak umstveni entuziazem. Na njegovih stihih si čutil vselej sled evropske kulturnosti. In v resnici je Minski jako kulturni človek, celo preveč kulturni, ki mu je v tej njegovi kulturnosti odpihal veter, kar je globočje in dražje od vsake kulture, svežost vtiskov in preprostost srca. Zdi se ti, kakor da bi bil pesnik dospel ravnokar iz Pariza, kjer je videl veselje brez pijanosti in kričeče tolpe okoli barikad, braneče delo svobode, in ki se mu sedaj tukaj v Rusiji, v Peterburgu toži po Parizu. Takšen je Minski v prvi dobi svojega delovanja, ko je bil široko zaslovel. Nihče ni opazil precejšnjih nedovršenosti v njegovih stihih; razen tega se tiste dni nihče ni menil za vprašanja čiste umetnosti, ker so smatrali taka vprašanja za ne vredna resne družtvene kritike. Ali že konec 80tih let je Minski nagloma zašel od pesniškega revolucionizma k pesniškemu modrovanju, in tukaj je pokazal svoje nenavadne umstvene moči. On je tudi prvi razodel v ruski poeziji nekako novo strujo in vrgel pred sabo senco bodočega dekadentstva. To je tisti trenotek, ko je njegov umstveni entuziazem dosegel svoj zenit. Verzi njegovi so se čitali in že izzivali nezadovoljnost liberalne publike, obenem pa so mu pridobivali privržencev in tovarišev sredi literarnih družb. Toda ravno isti trenotek, ta nasledujoča doba njegovega delovanja, ki obsega 90ta leta, je bila zanj usodepolna. Ideje njegove so se popolnoma odtrgale od tega, kar daje vsaki duši moč — namreč od instinktivnega stremljenja k celotnosti, k možni sintezi. Sedaj je ves razdvojen med svojim filozofskim mišljenjem in človeško naravnostjo. Sedaj že nima več poezije in začinja se celo izneverjati pesniški obliki, pečaje se s prozaično beletristiko in kritično-filozofskimi članki, s katerimi agitira veliko lože za svoje dekadentske ideje. Slava njegova blede od dne do dne.

Skoro enako se je zgodilo z Merežkovskim. Njegova poetična plodovitost je usahnila poslednji čas popolnoma in obstala na

istem stadiju njegovega umstvenega razvoja, ki ga je zdaj, kakor se zdi, sam shranil v arhiv preteklosti. Če govorimo o njegovih poezijah, treba, da pregledamo njegove zbornike, ki so izšli pred nekaterimi leti. Njegov poslednji zbornik prešinja duh nietzscheanstva, to so motivi javno posneti iz knjig, ki pa so dobili v njegovi prepesnitvi napeti in strašno patetični ton. On opeva predrzni smeh »prelest zla«, prevrat naravnih norm in zakonov. Pri vsem tem lahko rečemo, da je Merežkovski imeniten verzifikator kakor tudi odličen stilst v prozi. Njegov stih je hladen, včasih prisiljen, ali same oblike njegove so vselej raznovrstne. Pesnik je mnogo videl, veliko čital, povsod iščoč krasnega gradiva za reprodukcijo. To čutiš tudi v njegovih umetniških manirah. Nad njim leži neprestano hipnoza krasnih vzorov umetnosti. Merežkovski je nekako sam izdal svojo tajnost, ko je napisal knjigo: »Večni sopotniki«, v kateri govori o nekaterih priljubljenih svojih pisateljih; v raztresenosti jim prišteva tudi Parthenon — pravi, nepremakljivi atenski Parthenon!

Za Minskim in Merežkovskim treba še postaviti gospo Gippius. Poleg novel in kritičnih člankov poslednje dobe ter neke majhne fantastične drame, nazvane »Sveta kri«, piše Gippius včasih tudi nevelike lirske pesmi, v katerih se koketno igra z rimo in svobodnimi metri. To, kar je v njenih novelah skovano z brezsilnim razonerstvom, namreč njeno fino dekadentsko čuvstvovanje; to stopa v njenih verzih včasih v vsej tvoji svežosti in čistosti na dan. Ti verzi kažejo nadarjenost in so, izvzemši nekatere filozofsko pobarvane stvari, harmonični in lepi. To je prava pesnica čuvstev, sicer ne silna, nekoliko monotonska, vendar pa fina, izvirna. Če slišiš v novelah njenih neprestano šelest svilenih kril povestnih junakinj, to se razlega v njenih verzih prijeten, tihi zvok skromnih ritmov.

Največji dekadentski poet sedanosti je brez dvoma Baljmont. V času, ko njegova starejša tovariša, Minski in Merežkovski kot poeta že odhajata s pozorišča, razgoreva se poetična zvezda Baljmontova čimdalje svetleje. Čeprav dekadentska poezija na Ruskem ni popularna, vendar uživa Baljmont, s temi in drugimi ugovori, vseobče priznanje. Časopisi ga radi tiskajo, in publika lovi in ponavlja nežne in lahke zvokove njegovih poetičnih strun. V resnici je poezija Baljmontova, če se ne oziramo na retoriko njegovega nekoliko umetnega demonizma, na pretencijozno izmišljena zaglavja njegovih snovi, vendar polna posebne prelesti. On živo čuti prirodo, čeprav jo vidi v dekadentski luči; on zna uloviti glas svoje duše in izraziti ga v svetlih zračnih tonih. Včasih slišiš skozi njegove tihe,

melike fantazije izbruhe nekega elementarnega notranjega uporstva. Ponavljam, to je najdarovitejši pesnik v dekadentski struji ruske literature in obenem nevsakdanja in inteligentna delavna moč. On se uči neprestano, potuje po Evropi, prevaja v verzih in prozi Shelleya, Poea, Calderona in se vobče ne loči nikoli od struje sočasnih idejnih interesov. Lahko rečemo s prepričanjem, da njegovo ime ne zatemni na nebu ruske poezije sredi drugih zvezd.

Minski, Merežkovski, Gippius, Baljmont — to so vsi ruski dekadenti. Nastopili so kot nositelji novega vrenja v literaturi in so sami po sebi nekaka opozicijska moč z ozirom na poprejšnjo Njekrasovsko strujo v ruskem pesništvu. Priznavali so samo tradicije Puškina, Baratynskega in Tjutčeva. Vendar pri nobenem iz njih ne najdeš ne svetlega dne Puškina ž njegovim raznoobrazjem, ž njegovim narodnim koloritom, ne temnih fantazij Baratynskega, ne nočnih razodetij Tjutčeva. Iz stihov sočasnih dekadentov, teh nadarjenih individualistov, se zabliskajo tedajpatedaj nejasni znaki neke nove zarje, nekega novega dne.

IV.

Če govorimo o moderni ruski poeziji, treba nam je postaviti na posebno visoko mesto veliki, celo jako zanimivi talent F ó f a n o v a. Kamor pogledaš, povsod vidiš to veliko svetlo zvezdo. Včasih se ti celo dozdeva, da polagoma on zatemni vse druge mlade ruske pesnike, ker ima v sebi velikansko neposrednost, kakršne ni v nobenem izmed dekadentskih pesnikov, čijih pesniške plodovitosti ne prešinja samo idejnost, ampak tudi razumnost. Fófanov ima živahno fantazijo, pobarvano s fantastičnostjo, in pa večno nervozno srce, ki se topi v vseh človeških čuvstvih. Resnična otožnost zveni iz njegovih stihov, ki dosežajo lepoto Tjutčevske in Fjetovske poezije. Verzifikacija njegova je vzorna brez ozira na vse neenakosti njegove nature. To je pesnik višjih poletov, visokih not, tuptam z boleznim trepetanjem in z raztrganostjo. Njegova duša je krasno zrcalo, v katerem odseva ves svet, in to neenakomerno in neharmonično.

Nekoliko soroden je Fófanovu Lj d o v. Ali to je pred vsem prepričani ognjeviti idealist, ki zavedoma jemlje za svoje poezije samo to, kar sam odobrava s stališča idealizma. To je nekak kantijanec v ruski poeziji, nekoliko naiven in jako iskren. Kakor Fófanov je tudi Ljdov neposreden, čeprav nima Fofanovske fantazije in njegove fantastičnosti. Vobče je to resničen talent, čeprav ne posebno velik in ne čisto samostalen. V predgovorih in pagovorih k svojim

zbornikom polemizuje s tendencijozno poezijo, poziva jo na boj in oznanja zarjo nove poezije s takim patosom, da se mu često smejejo recenzenti.

Ne smemo tudi zamolčati prelestnega, čisto erotičnega talenta gospe Lohvicke. Sredi modernih pesnikov zavzema čisto samostalno mesto. Ona ne posnemlje nikogar in se ne meri z nikomer. To je moderna Sappho, pevka strastne ljubezni, toda ljubezni normalne v semitski krvi. Časopisi se ji često rogajo zaradi enostranosti njenega pesništva, in morebiti se je nadarjena pesnica nekoliko uplašila teh graj, ker je začela segati po snoveh, ki jim ni vselej kos. Ali nikakega dvoma ni, da je Lohvicka v svojem žanru izreden talent, ki ima svoja pota. Ona piše čudovite pojoče stihe, ljubi goreče, svetle barve in neobuzdano smelost v čuvstvovanju. Izdala je že več knjig¹⁾ svojih poezij, ki so se vkljub nekaterim izzivajočim kritikom naglo razpečale; in to dokazuje, da družba potrebuje zdrave, silne poezije brez psiholoških disharmonij in brez reflektujočih motivov.

Še je nekoliko pesnikov, ki niso brez talenta, čeprav niso tako veliki in tako izvirni, da bi bilo treba o njih posebej govoriti. Takšni so: Ljebedev, Bunin, Fjodorov, Šuf, Tan in Mjeljšin Jakubovič, kateri vsi marljivo delujejo v sočasni žurnalistiki in izdajajo zbornike svojih pesnitev. Izmed njih udarjata Tan in Jakubovič na Njekrasovske strune; Jakubovič se peča poleg tega tudi s prevajanjem, n. pr. »Cvetov zla« Baudelaireja. Drugi izmed nazvanih pesnikov nas spominjajo s svojimi spisi na prve korake Fofanova in Ljdova. Imajo talent, ne pa dovolj določene poetične individualnosti. Sredi teh pesnikov stojita Apollon Korinjskij in Vjeličko. Korinjskij je pretenciozen, kričav, ali precej prazen stihotvorec, ki je objavil že celo vrsto knjig s čudnimi naslovi. Ljubi ga le množica prostodušnih, neizbirčnih čitateljev. Vjeličko teži v svojih poezijah k vztočnim motivom in barvam, ki jih zajemlje pri vztočnih pesnikih. On je tudi žurnalist in nečistokrven publicist, ki včasih rad napada drugorodce . . . Treba, da se še ozremo na majhno skupino pesnikov — na takozvane moskovske simboliste. Ta skupina ima dandanes svojo izdajateljsko tvrdko »Škorpion«, ki se peča med drugim s prevodi inozemskih avtorov takšne smeri, kakor so n. pr. Edgar Poe, Ibsen, Hamsun, d'Annunzio i. dr. Velik ugled uživata pri teh pesnikih Baljmont in Sologub, ali pravi malik jim je čisto mladi pesnik Aleksander Dobroljubov. To je jako čuden mladenič, ki se igra z originalnostjo in ljubi skrivnosti sumljive

¹⁾ Troje.

morale. Odšel je po dovršenih prvih vseučiliških semestrih peš v Solovetski samostan ob Belem morju, kjer živi še sedaj. »Škorpion« je izdal majhno knjigo njegovih poezij s predgovorom in opazkami Ivana Konjevskega in Valerija Brjusova. Konjevski analizuje osebnost Dobroljubova. Dobroljubov je baje nameraval ustvariti svoj poseben svet »onstran človeških čuvstev in človeških misli, zunaj telesa in uma.« Konjevski vidi zato v Dobroljubovu pojav velikega »duha«. Bistvo te pesnikove zadače obstoji očitvidno v tem, da bi se ravnal človek samo po svoji lastni volji v vseh njenih svobodnih kapricah. V resnici kažejo poezije Aleksandra Dobroljubova značilno ilustracijo take vrste pesništva, ki nima na sebi nikakih življenskih barv, ker ni osnovano na realnih vtiskih, ki nima določenih idej, ker je tu zavržena vsaka normalna logika. Ni težko razumeti, da potemtakem poezija Aleksandra Dobroljubova ni pravzaprav nikaka poezija, nego, boljše rečeno, blazna blodnja v samo sebe zaprte in brezplodne duše, ki je brez talenta in brez živih vezi s naravo, z ljudmi in z umetnostjo, brez tistih pravih vezi in nedomišljenih skrivnih, iz katerih samih proizhaja umetniško ustvarjanje. Stihi dobroljubova so suhi, prisiljeni in povrhu primitivno brezmiselni. V njih ni prav nič tistih živih halucinacij, ki bi mogle postati silna volja. Kar se tiče drugih pesnikov te skupine, moramo priznati, da je Valerij Brjusov najznamenitejši. On piše stihe, kritične črtice in celo razprave o literarnih vprašanjih. Na videz je to jako inteligenten človek, ki se je znanstveno dobro pripravil za uspešno literarno delovanje, ko bi ne delal pod zastavo »Škorpiona«, in če bi se ne spominjali čudaštev njegovega prejšnjega pesništva, mogel bi se Valerij Brjusov prištevati obči struji najnovejše dekadentske umetnosti. Ali kaj pomenja usoda! Nekikrat je napisal Brjusov pesem z enim samim verzom: »O, zakrij svoje blede noge!« — nič več. Vsa Rusija se je smejala nad to »pesmijo«, da je skoraj počila; od tistih dob je znan Brjusov čitajoči publiko samo kot čudak zraven drugih moskovskih dekadentov: Konjevskega, Baltrušajtisa, Durnova in Miropoljskega. Ali Valerij Brjusov je vendar jako nardarjen človek, in danes je še težko natanko določiti, kaj se razvije iz njega v bodočnosti, ravno tako kakor iz vsega tega moskovskega gibanja, ki je zvezano po svojih rezko-individualističnih tendencah z najnovejšimi strujami evropske literature.

Takšna je moderna ruska poezija v svojih poglavitnih strujah in v svojih najznamenitejših predstaviteljih. Sredi današnjih živečih pesnikov, ki sem jih tukaj naštel, ni malo odličnih talentov. Ali ti

talenti imajo izključno lirski značaj in ne objemajo ruskega življenja v njegovi občnosti in v njegovem epskem elementu. Oni delajo, zarivši se v globino svoje duše, in samo tam zajemajo gradivo svojim pesnitvam v nekaki novi psihološki istinitosti, ki je je treba šele iskati, ki je pa vsi pričakujejo. Ta istinitost se prikaže in vtelesi v poetični besedi rano ali pozno, kajti Rusija v svoji poetični plodovitosti, kakor sploh v čisto beletrističnem ustvarjanju še davno ni izčrpana.

(Iz ruskega rokopisa prevedel A. Aškerc.)

Že dan za gorami se svita . . .

Že dan za gorami se svita, Na daljnem zbledelem tam vzhodu
in veje že jutranji hlad, iz noči mladi dan krvavi,
v megló je krajina zavita, po ranem, po vétrenem svodu
in sanja še stari grad. obláček vesel se podí.

Kdaj v srcu šele prebudi se
tak dolgo že tiha radost?
Kdaj mi solnce vzgori, razžari se
in ljubezen in up in mladost?

† Aleksandrov.

Najlepši dar.

V mestu bogatem Roko ovila
ljuba je bila mi je krog vrata,
pa se vrnila pošepetala
v tiho je vas. mi na uhó:

Pa sem jo prašal: »Sebe sem samo
»Ljubljeno dekle, v dar ti prinesla,
kakšen prinesla ljubav gorečo,
meni si dar?« zvesto srcé.«

K sebi privil sem
ljubico sladko —
držal najlepši
v rokah sem dar.

Branko.